

Pokyn valné hromady ve smyslu § 51 odst. 2 ZOK a péče řádného hospodáře
Instruction of the general meeting within the meaning of the Section 51 (2) of
the Business Corporations Act and the legal duty to care

JUDr. Jan Nemanský
advokát působící v Praze

Anotace

Článek se zabývá vztahem mezi povinností člena statutárního orgánu postupovat v rámci výkonu jeho funkce s péčí řádného hospodáře a možností člena statutárního orgánu vyžádat si pokyn týkající se obchodního vedení společnosti od valné hromady a dále možností takový pokyn nedodržet.

Annotation

The article outlines the basic issue between the duty of a member of the statutory body to proceed with managerial care in the performance of his / her office and the possibility of a member of the statutory body to request an instruction regarding the business management of the company from the general meeting and the possibility of not following such an instruction.

Klíčová slova

péče řádného hospodáře, obchodní vedení společnosti, pokyn valné hromady, odpovědnost člena statutárního orgánu

Key words

managerial care, business management of the company, instruction of the general meeting, responsibility of a member of the statutory body

Úvod

Mezi obecnými ustanoveními formulovanými v rámci nové rekodifikace se nachází i ustanovení § 51 odst. 2 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích a družstvech, ve znění pozdějších předpisů, (dále jen „ZOK“), které zakotvilo explicitněji než předchozí právní úprava možnost valné hromady udělit statutárnímu orgánu pokyn^[1] týkající se obchodního vedení společnosti, resp. možnost statutárního orgánu o takový pokyn požádat, přičemž využitím této možnosti není dotčena povinnost statutárního orgánu jednat s péčí řádného hospodáře.

I přes relativní stručnost, či možná právě pro ni, vyvstává v praxi ohledně tohoto ustanovení nemálo otázek, na něž nejsou k dispozici jednoznačné odpovědi.

K péči řádného hospodáře se vyjadřuje ustanovení § 51 odst. 1 ZOK, které stanoví, že pečlivě a s potřebnými znalostmi jedná ten, kdo mohl při podnikatelském rozhodování v dobré víře rozumně

předpokládat, že jedná informovaně a v obhajitelném zájmu obchodní korporace; to neplatí, pokud takovéto rozhodování nebylo učiněno s nezbytnou loajalitou. V odst. 2 citovaného ustanovení můžeme číst, že člen statutárního orgánu kapitálové společnosti může požádat nejvyšší orgán obchodní korporace o udělení pokynu týkajícího se obchodního vedení; tím není dotčena jeho povinnost jednat s péčí řádného hospodáře.

O péči řádného hospodáře hovoří i zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „NOZ“) ve svém ustanovení § 159 odst. 1, a to těmito slovy: *„Kdo přijme funkci člena voleného orgánu, zavazuje se, že ji bude vykonávat s nezbytnou loajalitou i s potřebnými znalostmi a pečlivostí. Má se za to, že jedná nedbale, kdo není této péče řádného hospodáře schopen, ač to musel zjistit při přijetí funkce nebo při jejím výkonu, a nevyvodí z toho pro sebe důsledky.“* Ve druhém odstavci stejného ustanovení je dále stanoveno, že *„Člen voleného orgánu vykonává funkci osobně; to však nebrání tomu, aby člen zmocnil pro jednotlivý případ jiného člena téhož orgánu, aby za něho při jeho neúčasti hlasoval.“* Třetí odstavec se zabývá situací, kdy byla členem statutárního orgánu způsobena škoda právnické osobě, přičemž stanoví, že *„Nenahradil-li člen voleného orgánu právnické osobě škodu, kterou jí způsobil porušením povinnosti při výkonu funkce, ačkoli byl povinen škodu nahradit, ručí věřiteli právnické osoby za její dluh v rozsahu, v jakém škodu nenahradil, pokud se věřitel plnění na právnické osobě nemůže domoci.“*

Pro členy statutárních orgánů dále dle ustanovení § 52 odst. 1 ZOK platí, že při posouzení, zda člen orgánu jednal s péčí řádného hospodáře, se vždy přihlídnou k péči, kterou by v obdobné situaci vynaložila jiná rozumně pečlivá osoba, byla-li by v postavení člena obdobného orgánu obchodní korporace, přičemž současně je podle ustanovení odst. 2 stanoveno, že je-li v řízení před soudem posuzováno, zda člen orgánu obchodní korporace jednal s péčí řádného hospodáře, nese důkazní břemeno tento člen, ledaže soud rozhodne, že to po něm nelze spravedlivě požadovat.

V této souvislosti je nutno také zmínit ustanovení § 53 ZOK, které ve svém prvním odstavci říká, že osoba, která porušila povinnost péče řádného hospodáře, vydá obchodní korporaci prospěch, který v souvislosti s takovým svým jednáním získala, přičemž v další větě dodává, že není-li vydání prospěchu možné, nahradí ho povinná osoba obchodní korporaci v penězích. Současně se pak podle odstavce druhého citovaného ustanovení nepřihlíží k právním jednáním obchodní korporace omezujícím odpovědnost člena jejích orgánů. V odstavci třetím je řešena možnost vypořádání újmy vzniklé porušením péče řádného hospodáře obchodní korporaci smlouvou uzavřenou obchodní korporací s povinnou osobou; přičemž pro účinnost smlouvy se vyžaduje souhlas nejvyššího orgánu obchodní korporace přijatý minimálně kvalifikovanou většinou dvou třetin hlasů všech společníků. Konečně čtvrtý odstavec § 53 ZOK se zabývá situací, kdy soud prohlásí za neplatné usnesení nejvyššího orgánu obchodní korporace schvalující smlouvu o vypořádání újmy podle odstavce třetího, a to tak, že se na takovou smlouvu hledí jako na neplatnou, přičemž ode dne právní moci rozhodnutí o neplatnosti usnesení běží pro uplatnění práva domáhat se předmětné újmy nová promlčecí lhůta.

Z uvedeného je zřejmé, že pro členy statutárního orgánu je zajisté velmi klíčová otázka, zda a případně v jakém rozsahu odpovídají za škodu způsobenou výkonem své funkce (resp. porušením povinnosti při jejím výkonu), resp. zda se mohou této odpovědnosti zprostit tím, že využijí ustanovení § 51 odst. 2 ZOK a požádají nejvyšší orgán obchodní korporace o udělení pokynu týkajícího se obchodního vedení.

Pro zjednodušení se v rámci tohoto textu budu zabývat nejčastějšími typy obchodních korporací v České republice, tedy společnostmi s ručením omezeným a akciovou společností.

Péče řádného hospodáře

Vzhledem ke skutečnosti, že se v ustanovení § 51 odst. 2 věta za středníkem ZOK říká, že povinnost člena statutárního orgánu jednat s péčí řádného hospodáře není dotčena tím, že člen statutárního orgánu požádá o udělení pokynu týkajícího se obchodního vedení, je třeba se nejprve zabývat tím, jak je pojem jednání s péčí řádného hospodáře vykládán.

Relevantní jsou v tomto případě již dříve uvedená ustanovení § 159 odst. 1 NOZ, kde je pro členy volených orgánů stanovena povinnost vykonávat tuto funkci s nezbytnou loajalitou i s potřebnými znalostmi a pečlivostí. Tato povinnost je dále rozvedena ustanovením § 51 odst. 1 ZOK, kde jsou blíže rozvedeny požadavky na potřebné znalosti a pečlivost, přičemž je stanoveno, že „*Pečlivě a s potřebnými znalostmi jedná ten, kdo mohl při podnikatelském rozhodování v dobré víře rozumně předpokládat, že jedná informovaně a v obhajitelném zájmu obchodní korporace; to neplatí, pokud takovéto rozhodování nebylo učiněno s nezbytnou loajalitou.*“ Jak již bylo výše uvedeno, podle ustanovení § 52 odst. 1 ZOK se při posouzení, zda člen orgánu jednal s péčí řádného hospodáře, vždy přihlídnou k péči, kterou by v obdobné situaci vynaložila jiná rozumně pečlivá osoba, byla-li by v postavení člena obdobného orgánu obchodní korporace.

V literatuře se pak k pojmu péče řádného hospodáře můžeme dočíst následující. Podle Tomáše Dvořáka lze pojem péče řádného hospodáře vymezit jakožto výkon vědomé rozhodovací činnosti na základě dostatečných informací, konané v dobré víře ve prospěch právnické osoby bez preferování vlastních soukromých zájmů, opírající se o racionální základy, vykonávané odborně, po všech stránkách profesionálně, při zachování povinné mlčenlivosti, zejména pak dodržení obchodního tajemství, popř. i jiné zákonem stanovené nebo smluvně převzaté povinnosti mlčenlivosti, ale i zachování dobré pověsti právnické osoby a nevyzrazení jakýchkoliv jiných neveřejných informací. ...“^[2]. Shoda v odborné veřejnosti panuje i nad tím, že péče řádného hospodáře obsahuje tři složky, a to nezbytnou loajalitu ve vztahu k zastupované právnické osobě^[3], potřebné znalosti a konečně pečlivost.^[4]^[5]

Loajalita je zcela jistě nezbytnou součástí péče řádného hospodáře, ostatně i v již citovaném v ustanovení § 159 odst. 1 NOZ je výslovně uvedena. Ve stručnosti můžeme říci, že loajální chování je takové, kterým člen orgánu ve vztahu k zastupované právnické osobě samozřejmě neporušuje svou právní povinnost, ale nadto se chová tak, aby jeho chováním nebyly dotčeny oprávněné zájmy této právnické osoby, a to ani ve prospěch osob třetích ani ve prospěch samotného jednajícího člena orgánu.

K povinnosti loajality se opakovaně vyjadřuje i soudní praxe, za všechna rozhodnutí uvedme rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 12. 2018, sp. zn. 27 ICdo 62/2017.^[6]

O dalších součástích pojmu péče řádného hospodáře, tedy o potřebných znalostech a pečlivosti, lze hovořit také jako o podnikatelském úsudku^[7]. Ivana Štenglová dovozuje, že podstata ustanovení § 51 odst. 1 ZOK „není v tom, že by modifikovalo povinnost péče řádného hospodáře, ta stále platí podle **§ 159 ObčZ**, podstata je v tom, že dává jednajícím členům orgánu možnost „pevného zálivu“ (safe harbour) tehdy, pokud jednali lege artis, bez ohledu na způsobený následek. Pravidlo podnikatelského

úsudku tak dává ochranný štít pro toho, kdo jednal pečlivě a s potřebnými znalostmi – v takovém případě by soudy neměly zásadně ex post hodnotit podstatu jeho rozhodování a jeho důsledky a měly by se spokojit s posouzením, zda proces rozhodování byl řádný ... Je tak zjevné, že součástí pravidla podnikatelského úsudku, zejména při naplnění požadavku na pečlivost, je také rozumné zohlednění rizikovosti konkrétního jednání, protože to stojí v samotné podstatě tohoto institutu.”[8] a také „Ustanovení § 51 odst. 1 rozvíjí pro členy orgánů požadavky dvou ze tří zákonem stanovených kritérií péče řádného hospodáře, totiž požadavek potřebných znalostí a požadavek pečlivého jednání, přičemž zdůrazňuje i požadavek loajality. Do tohoto ustanovení je promítnuto pravidlo podnikatelského úsudku a podle důvodové zprávy „stojí na koncepci, že jedná-li (rozhoduje-li) někdo náležitě, informovaně a v zájmu společnosti, nemůže nést veškerá rizika, která mohou v rámci podnikání nastat“.... Jedná-li tedy někdo v rámci plnění své povinnosti obhajitelně rozumně a v zájmu korporace, jedná s pečlivostí řádného hospodáře, i kdyby toto jednání přineslo negativní efekt. Zákon zde jednoznačně preferuje zájem korporace před zájmem společníků, přičemž tak navazuje na povinnost společníků ke korporační loajalitě k celku.”[9]

S výše uvedeným na paměti lze říci, že požadavek potřebných znalostí není požadavek na absolutní znalost věci. To by bylo nereálné. Požadavek mít potřebnou znalost musí být vykládán tak, že jednající osoba si pro přijetí rozhodnutí má opatřit dostatek relevantních informací, což nelze v kontextu úpravy ustanovení § 52 odst. 1 ZOK vnímat jinak než, že se jedná o takovou kvalitu informací a o takové jejich množství, které by v obdobné situaci bylo dostačující pro rozhodnutí většiny osob v obdobném postavení.

Posouzení pečlivosti jednání pak spočívá v tom, zda zejména při plnění požadavku na znalost věci bylo postupováno pečlivě v tom smyslu, zda byly či nebyly shromážděny, vybrány a použity informace relevantní. I v dále uvedeném kontextu je vhodné na tomto místě uvést, že taková práce s informacemi nikterak neznámá, že nakonec přijaté rozhodnutí musí být ve všech ohledech bezchybné a správné. Jde tedy o to, že celý proces přijmutí rozhodnutí musí lidově řečeno dávat smysl; to, že následně se může ukázat, že i pečlivě přijaté rozhodnutí nemusí být pro právnickou osobu to nejlepší možné, je věc jiná.

Soudní praxe pak dovodila, že „Aby dostál požadavku péče řádného hospodáře, je jednatel společnosti s ručením omezeným povinen jednat při výkonu své funkce (mimo jiné) s potřebnými znalostmi, a tedy i informovaně, tj. při konkrétním rozhodování využít rozumně dostupné (skutkové i právní) informační zdroje a na jejich základě pečlivě zvážit možné výhody i nevýhody (rozpoznatelná rizika) existujících variant podnikatelského rozhodnutí. Splnění této povinnosti je ovšem nezbytné posuzovat z pohledu ex ante, tj. prizmatem skutečností, které jednatelem byly či při vynaložení příslušné péče (při využití dostupných informačních zdrojů) mohly a měly být známy v okamžiku, v němž dotčená podnikatelská rozhodnutí učinil.”[10]

Jinak řečeno, při rozhodování se nejedná o odpovědnost za výsledek, ale o odpovědnost za to, zda v rámci rozhodovacího procesu byla osoba přijímající rozhodnutí informovaná (tedy se seznámila se všemi materiálními informacemi, které byly v daném čase a místě ve vztahu k posuzovanému podnikatelskému rozhodnutí rozumně dostupné), jednala v obhajitelném zájmu korporace a byla při tom v dobré víře (tedy byla přesvědčena o tom, že jednala informovaně a v obhajitelném zájmu korporace).

Přesvědčení člena orgánu o tom, že jednal informovaně, resp. v obhajitelném zájmu obchodní korporace, musí mít reálný základ. Například selekce informací jen podle toho, zda „hrají do karet“, zcela jistě požadavku na dobrou víru ohledně informovanosti neodpovídá. Na druhou stranu je nutno posuzovat minimální míru kvality, relevance i kvantity informací ve vztahu k závažnosti rozhodnutí pro právnickou osobu.

Obhajitelný zájem obchodní korporace je do jisté míry obdobný požadavku loajality a v rámci případného zkoumání by mělo být přihlédnuto k naprosto flagrantním porušením této zásady v případech, kdy bylo zcela zjevné, že zájem korporace nemůže být v žádném případě sledován.

Chybí-li dobrá víra ve vztahu k informovanému rozhodnutí nebo jednání v obhajitelném zájmu obchodní korporace, lze uzavřít, že dotčená osoba jednala jako člen orgánu obchodní korporace v rozporu s ustanovením [§ 51 odst. 1 ZOK](#) i s ustanovením [§ 52 odst. 1 ZOK](#), neboť nevynaložila péči, kterou by v obdobné situaci vynaložila jiná rozumně pečlivá osoba, byla-li by v postavení člena obdobného orgánu obchodní korporace, a tím vším samozřejmě jednala i v rozporu s požadavkem péče řádného hospodáře ve smyslu ustanovení [§ 159 NOZ](#).

Za situace, kdy jednající osoba prokáže, že jako člen orgánu obchodní korporace jednala v dobré víře v to, že jedná informovaně, resp. v obhajitelném zájmu obchodní korporace, neměl by v případě sporu soud dospět k závěru, že je taková osoba odpovědná za újmu a povinná k její náhradě, a to i za situace, kdy v důsledku takového podnikatelského rozhodnutí škodlivý následek skutečně nastal.

Jak již bylo zmíněno výše, správným rozhodováním v rámci zákonné úpravy péče řádného hospodáře je míněno dodržení určitých principů procesu rozhodování. Zákon tak logicky preferuje rozhodovací proces člena orgánu obchodní korporace, nikoli následek takového procesu. Členové orgánu, jenž rozhodnutí přijal, mají právo na to se i mýlit, resp. nemít podnikatelské štěstí, pokud jejich rozhodovací proces není možné napadnout z důvodů uvedených v ustanovení [§ 51 odst. 1 ZOK](#), resp. z důvodu porušení povinnosti loajality.

Žádost o pokyn

Ve světle výše uvedeného je jistě legitimní otázkou, zda ustanovení [§ 51 odst. 2 ZOK](#) je ustanovením, jehož účelem je osvobodit člena statutárního orgánu od břemene odpovědnosti. Soudím, že tomu tak není. Uvedené ustanovení slouží statutárnímu orgánu k tomu, aby v situaci, kdy má možnost vybrat z více pro obchodní korporaci obdobných řešení, využil této možnosti k ověření názoru vlastníků korporace ohledně volby dle jejich mínění pravého řešení.

Základní otázkou v rámci žádosti o pokyn je možná překvapivě otázka, kdo je vůbec oprávněn o takový pokyn žádat. Ustanovení [§ 51 odst. 2 ZOK](#) říká, že „Člen statutárního orgánu kapitálové společnosti může požádat nejvyšší orgán obchodní korporace o udělení pokynu týkajícího se obchodního vedení; tím není dotčena jeho povinnost jednat s péčí řádného hospodáře.“

Z jazykového výkladu by tedy bylo lze dovodit, že požádat o pokyn může každý člen statutárního orgánu. Dle mého názoru nicméně není věc takto jednoduchá. V situaci, kdy existují kolektivní statutární orgány obchodních korporací, může být výklad ustanovení [§ 51 odst. 2 ZOK](#), který dává jednotlivému členovi

právo požádat o pokyn týkající se obchodního vedení, příčinou nejen rozdílných teoretických právních výkladů, ale zejména nemalých sporů v rámci fungování dotčené korporace.

Je samozřejmé, že první, co vyvstane na mysli, je možnost přehlasovaného člena kolektivního statutárního orgánu (který rozhoduje většinou hlasů svých členů) v rámci žádosti o pokyn žádat v podstatě revokaci přijatého rozhodnutí. Takové jednání nemusí nutně být šikanózním výkonem práva. Představme si situaci, kdy bylo zvoleno řešení, které ovšem nesplňuje výše uvedené předpoklady jednání s péčí řádného hospodáře. V takovém případě je snaha o zvrácení přijatého rozhodnutí zřejmě i legitimní. Nicméně možnost zneužití je jistě vysoká.

Otázka přehlasovaného člena se ovšem neomezuje pouze na členy kolektivního statutárního orgánu. Ani v případě jednatelů, kteří netvoří kolektivní orgán, není jednoznačné, zda může požádat o pokyn jen jeden z nich. Z ustanovení 195 odst. 1 ZOK vyplývá, že k rozhodnutí o obchodním vedení společnosti se vyžaduje souhlas většiny z nich, ledaže společenská smlouva určí jinak. Pokud tedy společenská smlouva neurčí jinak a pokud je taková žádost součástí obchodního vedení, což z podstaty věci zcela určitě je, zůstává pochybnost ohledně možnosti jednatele dožadovat se pokynu ve stejném rozsahu jako u členů kolektivního statutárního orgánu.

Jak je uvedeno výše, z jazykového výkladu vyplývá, že zákonodárce vložil oprávnění požádat o pokyn nejvyšší orgán společnosti do rukou člena statutárního orgánu. Mám za to, že ustanovení § 51 odst. 2 ZOK představuje *lex specialis* k ustanovením, která stanoví pro rozhodování o obchodním vedení rozhodování kolektivní.

Je pravdou, že takový výklad oprávnění požádat o pokyn nejvyšší orgán společnosti není v praktickém užití bez rizik. Vložením oprávnění požádat o pokyn do rukou jednoho ze členů kolektivního orgánu vzniká situace, kdy má přehlasovaný člen takového orgánu možnost nadále brojit proti přijatému rozhodnutí a může tak vzniknout stav značné nejistoty.

Na druhou stranu nelze pominout ani to, že nahlíženo prizmatem povinnosti péče řádného hospodáře je právě oprávnění požádat o pokyn přiznané samotnému členovi kolektivního orgánu jakýmsi završením jeho povinnosti. Ve chvíli, kdy je člen orgánu přesvědčen, že zvolené řešení není v souladu se zájmy společnosti, dává mu zákonodárce možnost jakéhosi mimořádného opravného prostředku.

Je třeba říci, že vzhledem k tomu, že v praxi žádost o pokyn musí být uvedena na pořadu jednání valné hromady a textace požadovaného pokynu musí být obsažena v pozvánce na valnou hromadu a valnou hromadu svolává statutární orgán, může být vyžádání pokynu jednotlivým členem statutárního orgánu spojeno s jistými obtížemi.

Mám za to, že v případě žádosti o pokyn se nejedná o situaci předpokládanou v ustanovení § 402 odst. 2 ZOK, kdy je oprávnění svolat valnou hromadu akciové společnosti dáno členovi statutárního orgánu mimo jiné pro případy, kdy představenstvo valnou hromadu nesvolá bez zbytečného odkladu a ZOK její svolání vyžaduje. Svolání valné hromady se tedy může protáhnout do delšího časového úseku a udělení pokynu se může ve finále ukázat jako již nepotřebné, resp. překonané dalším vývojem událostí.

Je také třeba upozornit na povinnost stanovenou v ustanovení § 2433 NOZ, jenž se v návaznosti na ustanovení § 59 odst. 1 ZOK užije subsidiárně a podle nějž je příkazník povinen upozornit na zřejmě nesprávný pokyn příkazce. Členové statutárního orgánu, kteří nesouhlasí se zněním navrhovaného

pokynu (či přímo s jeho vyžádáním), tedy dle mého soudu mají nikoli možnost, ale přímo povinnost upozornit při projednávání takového návrhu na valné hromadě na jeho nevýhodnost a seznámit valnou hromadu se svými výhradami.

Oprávnění žádat o pokyn přiznané členu statutárního orgánu (a nikoli statutárnímu orgánu jako celku) dále v praxi znamená, že se společnost ocitne v situaci, kdy na základě žádosti jednoho člena (případně více přehlasovaných členů) bude nejvyšším orgánem společnosti udělen rozdílný pokyn oproti původnímu rozhodnutí přijatému statutárním orgánem společnosti a dojde tak k do jisté míry paradoxní situaci, kdy bude statutární orgán vázán pokynem, který si sám nevyžádal.

K uvedenému je třeba doplnit, že i samotná žádost o pokyn musí být kryta splněním podmínek péče řádného hospodáře. Nejvyšší soud k tomu říká: „*Navrhuje-li představenstvo společnosti valné hromadě, aby přijala určité usnesení, jímž se následně bude představenstvo řídit (jež bude „realizovat“), jsou jeho členové povinni postupovat v souladu s požadavkem péče řádného hospodáře již při svolávání valné hromady, při formulování návrhu usnesení, jež má valná hromada přijmout, jakož i při poskytování všech relevantních informací akcionářům tak, aby mohli na valné hromadě rozhodovat s dostatečnou znalostí věci a při vědomí výhod, nevýhod a rizik spojených s (představenstvem navrhovaným) usnesením valné hromady. Rozhodnutí o tom, jakým způsobem bude financován provoz společnosti, je součástí řízení podnikatelské činnosti společnosti, tedy jejího obchodního vedení.*“^[11]

Jak bylo uvedeno výše, při posuzování souladnosti chování s požadavky na jednání s péčí řádného hospodáře je důležitý samotný proces rozhodování, nikoli následek. Pro žádost o pokyn samozřejmě uvedené platí taktéž. Pokud člen statutárního orgánu dospěje k přesvědčení, že takový pokyn je pro obchodní vedení společnosti nezbytný, je jistě jeho právem si ho vyžádat.

Nicméně v situaci, kdy by byly pokyny vyžadovány v otázkách pro korporaci nedůležitých nebo by žádosti o pokyn byly četné, bylo by možno se zabývat tím, zda jsou takové žádosti ještě v rámci péče řádného hospodáře či nikoli. V uvedených případech mám za to, že by test nebyl úspěšný a člen statutárního orgánu by nedodržel svou povinnost jednat s péčí řádného hospodáře.

Závaznost uděleného pokynu

Bude-li takový pokyn udělen, nabízí se otázka, zda je pro statutární orgán závazný vždy a za všech okolností či nikoli. V obecné rovině můžeme říci, že požádá-li člen orgánu v souladu se zákonem o udělení pokynu, týkajícího se obchodního vedení, je udělení pokynu v působnosti valné hromady, a tudíž statutární orgán je tímto pokynem vázán.^[12]

Je-li podání žádosti o pokyn kryto péčí řádného hospodáře a následně jsou kritéria péče řádného hospodáře dodržena i v rámci realizace předmětného pokynu, nebudou členové statutárního orgánu odpovídat za újmu, která případně plněním pokynu vznikne. Ovšem při splnění uvedeného požadavku na dodržení péče řádného hospodáře by členové statutárního orgánu neměli odpovídat za případně vzniklou újmu ani v případě, že by bylo řešení zvoleno bez pokynu valné hromady.

Nicméně mám za to, že závaznost pokynu není absolutní a může být prolomena, a to v nejednom případě.

Prvním případem, kdy se bude moci statutární orgán odchýlit od uděleného pokynu, je zcela nepochybně situace, při níž dojde k podstatné změně poměrů (*rebus sic stantibus*). V takovém případě jistě není statutární orgán povinen se držet pokynu valné hromady bez ohledu na další okolnosti. Naopak je opět při respektování všech požadavků péče řádného hospodáře povinen posoudit nově vzniklou situaci a odpovědně zvážit její dopady na provádění pokynu. Pokud pak dojde k názoru, že provedení pokynu není pro obchodní korporaci vhodné a prospěšné, není tímto pokynem (nebo jeho částmi, které takovým testem úspěšně neprošli) vázán. Tomu plně odpovídá i to, že by dle mého soudu naopak odpovídal společnosti jako v případě porušení péče řádného hospodáře.

Obdobná situace pak nastává v případě, kdy by již samotný pokyn (i bez podstatné změny okolností) nebyl s to obstát v testu péče řádného hospodáře. Lze možná namítnout, že v takovém případě by neměl být pokyn ani valnou hromadou schválen. Při zjevných případech jako je například pokyn nezákonný, je to jistě pravda. Ale znovu je třeba se vrátit k tomu, že v rámci rozhodování je důležitý samotný proces tvorby rozhodnutí – a právě v něm může být skryto určité nebezpečí. K žádosti o pokyn mohou být členem statutárního orgánu doloženy pouze neúplné podklady nebo podklady zavádějící, tedy nikoli takové, které by valné hromadě umožňovaly zaujmout odpovídající stanovisko a zvážit všechny okolnosti. Za takových podmínek není chybnost pokynu na první pohled zřejmá. Nicméně opět nelze než uzavřít, že nejen splněním, ale i samotným vyžádáním takového pokynu by péče řádného hospodáře byla porušena, nikoli zachována.

Závěr

V návaznosti na výše uvedené lze shrnout, že oprávnění požádat o pokyn týkající se obchodního vedení společnosti je zákonem uděleno jednotlivému členu statutárního orgánu, a to i v případech, kdy je ve společnosti statutární orgán kolektivní, přičemž využití práva požádat o pokyn je jedním ze způsobů realizace povinnosti postupovat s péčí řádného hospodáře. Právě limity péče řádného hospodáře (kromě podstatné změny okolností po udělení pokynu) jsou zároveň i limity závaznosti pokynu valné hromady. Jinými slovy řečeno, je-li pokyn v rozporu s péčí řádného hospodáře, není jím statutární orgán vázán.

Z uvedeného dále vyplývá, že ačkoli je možnost žádosti o pokyn týkající se obchodního vedení společnosti zejména v laické veřejnosti (která má vždy tendenci ke zkratkovitému výkladu a udělení pokynu vnímá spíše jako jakýsi „rozkaz“, který je statutární orgán povinen provést, přičemž důsledky takového „rozkazu“ by měly být přičteny tomu, kdo jej udělil, nikoli tomu, kdo jej provedl) vnímána jako jakýsi univerzální prostředek k „vyvinění se“ z odpovědnosti, není tomu tak. Možnost požádat valnou hromadu o pokyn, resp. následné jednání dle takového pokynu rozhodně není jakýmsi blanketním odpuštěním *pro futuro*. Nezavazuje členy statutárního orgánu povinnosti kriticky vyhodnocovat situaci a konfrontovat s ní udělený pokyn. To vše se zřetelem na povinnost, která jim ukládá jednat s péčí řádného hospodáře.

Lze tedy uzavřít, že povinnost jednat s péčí řádného hospodáře je při výkonu funkce statutárního orgánu všudypřítomná a nelze ji opomíjet ani v případě, kdy je využito právo požádat nejvyšší orgán společnosti o pokyn, ani v případě, kdy takový pokyn je udělen.^[13]

Použité zdroje:

1. BÍLKOVÁ, Jana, ČERNÝ, Michal, ČUHELOVÁ, Kateřina, DAVID, Ludvík, DÁVID, Radovan, DOBROVOLNÁ, Eva, FOJTÍK, Lumír, HANDLAR, Jiří, HAVLAN, Petr, HOLEJŠOVSKÝ, Josef, HORECKÝ, Jan, HULMÁK, Milan, HURDÍK, Jan, HRDLÍČKA, Miloslav, KOUKAL, Pavel, LASÁK, Jan, LAVICKÝ, Petr, LAZÍKOVÁ, Jarmila, LEBEDA, Martin, PODIVÍNOVÁ, Martina Kuloglija, PONDIKASOVÁ, Tereza, RONOVSÁ, Kateřina, RUBAN, Radek, ŠEVČEK, Marek, TŮMA, Pavel, VÍTEK, Jindřich. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014
2. ČECH, Petr, ČERNÁ, Stanislava. Ke způsobům prosazování rozhodujícího vlivu v ovládané akciové společnosti, jeho podmínkám a důsledkům. Obchodněprávní revue. 2009, č. 1
3. DĚDIČ, Jan a kol. Obchodní zákoník: komentář. Díl III., § 176 – § 220zb. Praha: Polygon, 2002
4. LASÁK, Jan, Jarmila POKORNÁ, Zdeněk ČÁP, Tomáš DOLEŽIL aj. Zákon o obchodních korporacích: Komentář [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2019-2-19]. ASPI_ID KO90_2012CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X
5. LISSE, L., Pokyn valné hromady členovi statutárního orgánu podle ZOK na [epravo.cz](https://www.epravo.cz) pod č. ev. 95629
6. ŠTENGLOVÁ, Ivana, HAVEL, Bohumil, CILEČEK, Filip, KUHN, Petr, ŠUK, Petr. Zákon o obchodních korporacích. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017
7. ŠVESTKA, Jiří, Jan DVOŘÁK, Josef FIALA aj. Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654) [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2019-2-19]. ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.

Poznámky pod čiarou

[1] Pokynem se na rozdíl od omezení jednatelského oprávnění rozumí jak příkaz k určitému jednání, tak omezení nebo přímo zákaz takového jednání. Blíže viz např. DĚDIČ, Jan a kol. Obchodní zákoník: komentář. Díl III., § 176 – § 220zb. Praha: Polygon, 2002, s. 2380-2381, nebo ČECH, Petr, ČERNÁ, Stanislava. Ke způsobům prosazování rozhodujícího vlivu v ovládané akciové společnosti, jeho podmínkám a důsledkům. Obchodněprávní revue. 2009, č. 1, s. 10-17

[2] DVOŘÁK, Tomáš. § 159 (Práva a povinnosti při výkonu funkce). In: ŠVESTKA, Jiří, Jan DVOŘÁK, Josef FIALA aj. Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654) [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2019-2-19]. ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.

[3] Na rozdíl od amerického prostředí, které zájem společnosti zpravidla vnímá jako maximalizaci hodnoty podílů společníků a jde tedy spíše o zájem akcionářů, lze v rámci Evropy říci, že jsou brány v potaz i jiné osoby se společností více či méně spojené, tedy např. její zaměstnanci nebo věřitelé.

[4] LASÁK, Jan. § 51 (Pravidlo podnikatelského úsudku a pokyny nejvyššího orgánu). In: LASÁK, Jan, Jarmila POKORNÁ, Zdeněk ČÁP, Tomáš DOLEŽIL aj. Zákon o obchodních korporacích: Komentář [Systém

ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2019-2-19]. ASPI_ID KO90_2012CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.

[5] LASÁK, Jan. § 159 [Požadavky na výkon funkce člena voleného orgánu právnické osoby]. In: BÍLKOVÁ, Jana, ČERNÝ, Michal, ČUHELOVÁ, Kateřina, DAVID, Ludvík, DÁVID, Radovan, DOBROVOLNÁ, Eva, FOJTÍK, Lumír, HANDLAR, Jiří, HAVLAN, Petr, HOLEJŠOVSKÝ, Josef, HORECKÝ, Jan, HULMÁK, Milan, HURDÍK, Jan, HRDLIČKA, Miloslav, KOUKAL, Pavel, LASÁK, Jan, LAVICKÝ, Petr, LAZÍKOVÁ, Jarmila, LEBEDA, Martin, PODIVÍNOVÁ, Martina Kuloglija, PONDIKASOVÁ, Tereza, RONOVSÁ, Kateřina, RUBAN, Radek, ŠEVČEK, Marek, TŮMA, Pavel, VÍTEK, Jindřich. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014, s. 815. ISBN 978-80-7400-529-9.)

[6] V němž můžeme číst: „Z ustálené judikatury Nejvyššího soudu se podává, že součástí péče řádného hospodáře je i povinnost nezbytné loajality, tj. povinnost člena představenstva dát při rozhodování v představenstvu přednost zájmům společnosti před zájmy svými či zájmy třetích osob, včetně zájmů akcionáře, který jej do představenstva vahou svých hlasů prosadil (srov. např. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 24. 2. 2009, sp. zn. [29 Cdo 3864/2008](#), ze dne 15. 2. 2018, sp. zn. [29 Cdo 2791/2016](#), či ze dne 27. 6. 2018, sp. zn. [29 Cdo 3325/2016](#)).

[7] LASÁK, Jan. § 51 (Pravidlo podnikatelského úsudku a pokyny nejvyššího orgánu). In: LASÁK, Jan, Jarmila POKORNÁ, Zdeněk ČÁP, Tomáš DOLEŽIL aj. Zákon o obchodních korporacích: Komentář [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2019-2-20]. ASPI_ID KO90_2012CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.

[8] ŠTENGLOVÁ, Ivana, HAVEL, Bohumil. § 51 [Pravidlo podnikatelského úsudku a pokyny nejvyššího orgánu]. In: ŠTENGLOVÁ, Ivana, HAVEL, Bohumil, CILEČEK, Filip, KUHN, Petr, ŠUK, Petr. Zákon o obchodních korporacích. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017, s. 150. ISBN 978-80-7400-540-4.

[9] Tamtéž.

[10] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 10. 2016, sp. zn. 29 Cdo 5036/2015

[11] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 6. 2018, sp. zn. 29 Cdo 3325/2016

[12] ŠTENGLOVÁ, Ivana, HAVEL, Bohumil. In: ŠTENGLOVÁ, Ivana, HAVEL, Bohumil, CILEČEK, Filip, KUHN, Petr, ŠUK, Petr. Zákon o obchodních korporacích. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017, s. 150

[13] s obdobným závěrem LISSE, L., Pokyn valné hromady členovi statutárního orgánu podle ZOK na www.epravo.cz pod č. ev. 95629